

7. Антонян Ю.М. Преступник как предмет криминологического изучения / Ю.М. Антонян // Вопросы борьбы с преступностью. – М., 1981. – Вып. 34.
8. Зелинский А.Ф. Криминология : [курс лекций] / А.Ф. Зелинский. – Х. : Прапор, 1996. – 260 с.
9. Криминология : [учебник для юрид. вузов] / под общ. ред. А.И. Долговой – М. : Изд. группа НОРМА – ИНФРА М, 1999. – 784 с.
10. Криминологія : [навчально-методичний посібник] / [О.М. Джу́жа, Є.М. Моїсеєв, В.В. Василевич та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джу́жи. – К. : Атіка, 2003. – 400 с.
11. Пономаренко Ю.Г. Криминологічна характеристика та попередження злочинів у сфері незаконного наркообігу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Ю.Г. Пономаренко. – Х., 2004. – 20 с.
12. Полях А.М. Криминологічна характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Криміналістика процес та криминологія; судова експертиза» / А.М. Полях. – Х., 2009. – 20 с.

УДК 343.97:343.541

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ТИПОЛОГІЮ КОНКРЕТНОЇ ЖИТТЄВОЇ СИТУАЦІЇ ПРИ ВЧИНЕННІ РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

ON THE QUESTION ON TYPOLOGY OF SPECIFIC LIFE SITUATION IN COMMITTING MOLESTATION

Кулик К. Д.,

*аспірант кафедри криминології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена аналізу існуючих у криминологічній науці підходів щодо визначення та розуміння ролі конкретної життєвої ситуації у механізмі вчинення злочину. Визначено специфічні риси конкретної життєвої ситуації вчинення розбещення неповнолітніх. На підставі групування основних криминологічно значущих рис елементів конкретної життєвої ситуації запропоновано авторську типологію конкретних життєвих ситуацій розбещення неповнолітніх, яка складається з сімейно-побутової, штучно створеної, пролонгованої, ситуативно зумовленої та провокуючої ситуації вчинення злочину, передбаченого статтею 156 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: конкретна життєва ситуація, криминогенна ситуація, несприятлива життєва ситуація, проблемна ситуація, розбещення неповнолітніх, розпусні дії.

Статья посвящена анализу существующих в криминологической науке подходов к определению и пониманию роли конкретной жизненной ситуации в механизме совершения преступления. Определены специфические черты конкретной жизненной ситуации совершения развращения несовершеннолетних. На основе группирования основных криминологически значимых признаков элементов конкретных жизненных ситуаций предложена авторская типология конкретных жизненных ситуаций развращения несовершеннолетних, которая состоит из семейно-бытовой, искусственно созданной, пролонгированной, ситуативно обусловленной и провоцирующей ситуаций совершения данного преступления.

Ключевые слова: конкретная жизненная ситуация, криминогенная ситуация, неблагоприятная жизненная ситуация, проблемная ситуация, развращение несовершеннолетних, развратные действия.

The paper analyzes existing in criminological science approaches to identifying and understanding the role of specific life situations in the mechanisms of the crime. Specific features of specific life situations, which lead to committing molestation, are analyzed. On the basis of grouping main elements of criminological significant features of specific life situations, the author proposes typology of SLS which includes situations in the family, artificially created ones, prolonged situations, and situations provoking the crime which falls under Art. 156 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: specific life situation, criminal situation, unfavorable life situation, problematic situation, molestation, indecent assault.

Постановка проблеми. У криминології складною та важливою проблемою є дослідження конкретної життєвої ситуації (далі – КЖС), яка відіграє певну роль у механізмі вчинення злочину. Вивчення порушеного питання допомагає дати адекватну оцінку суспільно небезпечному діянню та розробити ефективний механізм запобігання вчиненню злочинів.

КЖС вчинення розбещення неповнолітніх має свої особливості, пов'язані зі специфікою цього злочину,

особливостями особистості розбещувача неповнолітніх, властивостями та якостями жертви, різновидами їх взаємовідносин тощо. Певною мірою ця проблема розглядалася вченими при дослідженні злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи й статеви́х злочинів проти неповнолітніх, але вивченню специфіки КЖС при вчиненні злочину, передбаченого ст. 156 Кримінального кодексу України, увага не приділялася. Тривалий час криминологічні властивос-

ті розбещення неповнолітніх не піддавалися диференційованому аналізу через те, що вважалося, що вони не мають притаманних їм особливостей у порівнянні з іншими статевиими злочинами проти неповнолітніх. Тому є нагальна необхідність дослідження КЖС вчинення даного злочину.

Стан дослідження. Вивченню питання КЖС присвятили свої праці такі відомі кримінологи, як С.Б. Алімов, Є. Бафія, Ю.Д. Блувштейн, Ю.В. Голік, І.І. Карпець, В.М. Кудрявцев, Д.В. Ривман, Г.С. Саркісов, В.С. Устінов, О.М. Яковлев та інші. Продовжили та розвинули їх напрацювання Б.М. Головкін, І.М. Даньшин, А.Г. Желудков, С.М. Іншаков, В.А. Туляков та інші. КЖС при вчиненні злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості досліджували такі вчені, як Л.В. Готчина, Г.Б. Дерягін, Л.В. Логинова, А.С. Лукаш, А.М. Смирнов та інші. Окремо КЖС при вчиненні розбещення неповнолітніх, на жаль, не досліджувалася.

Метою статті є дослідження змісту, сутності та видів конкретної життєвої ситуації вчинення розбещення неповнолітніх, виявлення її специфічних рис та створення класифікації КЖС цього злочину за кримінологічно значущими критеріями.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел з даного питання демонструє неоднозначне розуміння КЖС та її місця у механізмі вчинення злочинів. Також нема єдиного наукового розуміння поняття КЖС вчинення злочину. Вчені-кримінологи використовують не тільки термін «конкретна життєва ситуація», а й «криміногенна ситуація», «несприятлива життєва ситуація» [1, с. 357], «проблемна ситуація» [2, с. 65] та інші. Не дивлячись на використання різних термінів, зміст поняття, яке позначається наведеними термінами, зводиться до сукупності обставин, які склалися за деякий час до вчинення злочину і вимагали виходу, невідкладного прийняття рішення. Така ситуація може бути чинником, який актуалізує потребу і викликає злочинну поведінку. Цей вибір є вирішальним у передзлочинній ситуації.

Слушним, на нашу думку, є поняття КЖС вчинення злочину запропоноване Ю.М. Антоном: «Конкретна життєва ситуація – сукупність об'єктивних обставин, які мають місце безпосередньо перед вчиненням злочину і, впливаючи на поведінку суб'єкта, в даний момент викликають рішучість вчинити злочин». Подібної точки зору дотримувалась більшість радянських кримінологів, таких як С.Б. Алімов, Ю.Д. Блувштейн, Ю.В. Голік, І.М. Даньшин, А.Г. Желудков, І.І. Карпець, Г.С. Саркісов, О.М. Яковлев та інші.

К.С. Ігошев основою ситуації, в якій вчиняється злочин, вважає сукупність діючих на особистість конкретних умов та обставин, що безпосередньо визначають процес перетворення можливості скоєння злочину у факт дійсності. Особливістю такої ситуації, з точки зору науковця, є конфліктний характер, через що воля та зусилля індивіда чи групи знаходяться у протиріччі з вольовою спрямованістю суспільства в цілому [3, с. 68].

В.М. Кудрявцев зазначав, що «КЖС – це сукупність обставин, що впливають на поведінку людини в даний момент і сприяють, перешкоджають злочину або ж є нейтральними. Роль конкретної життєвої ситуації у злочині значною мірою залежить від того, яка група детермінант її визначає, превалює в ній» [4, с. 87–88]. Таким чином, автор збільшує варіативність впливу КЖС на вчинюваний злочин, не обмежуючись лише її криміногенним спрямуванням.

Б.М. Головкін під конкретною життєвою ситуацією розуміє обставини життя або події, з якими зіштовхнулася людина безпосередньо перед вчиненням злочину і які вплинули на її мотивацію та прийняття рішення діяти у певний спосіб. Події та обставини, які утворюють КЖС, повинні відбуватися напередодні або безпосередньо перед вчиненням злочину [5, с. 114].

А.Ф. Зелінський оперував терміном «криміногенна ситуація» та виділяв наступні критерії класифікації ситуацій, в яких починається та продовжується злочинне діяння: за джерелом виникнення, за змістом та характером впливу на діючу особу. Так, за джерелом виникнення конкретні життєві ситуації поділяються на: 1) створені самим злочинцем; 2) які виникли за бажанням інших осіб; 3) створені стихійними силами (пожежами, паводком, аваріями); 4) змішаного походження – ситуації, які виникли у результаті поведінки людей та явищ природи, роботи техніки та інше. За змістом криміногенні ситуації науковець поділяв на проблемні, конфліктні та інші. За характером впливу на діючу особу на: екстремальні; провокуючі; сприятливі; несприятливі (вчиненню злочину); нейтральні [6, с. 83].

Розглядаючи структуру КЖС вчинення злочину, Ю.М. Антоном вирізняв: 1) діючого суб'єкта, особистість; 2) предмет злочинного нападу, який розуміється в цьому випадку як матеріальний предмет зовнішнього світу (майно, людина, тобто жертва, тощо), на який безпосередньо спрямовуються злочинні дії особи; 3) місце злочину; 4) час доби; 5) пору року; 6) кліматичні умови [7, с. 27–28]. Схожий склад структури КЖС пропонують Ю.В. Голік, А.Н. Ігнатов, Г.М. Резник, С.Б. Соболева, але вони розділяють обставини вчинення злочину і ситуацію його вчинення [8, с. 35]. Таким чином, проаналізувавши думки вчених щодо виокремлення елементів конкретної життєвої ситуації вчинення злочину, можна навести їх узагальнюючий перелік: 1) злочинець з притаманними йому соціальними характеристиками та біологічними особливостями; 2) жертва злочину з її поведінкою, фізичними параметрами, психологічним станом та іншими ознаками; 3) обставини реальної дійсності в конкретний момент (проміжок часу); 4) обстановка, в якій розвивається подія злочину. Вважаємо, що при вивченні обставин розбещення неповнолітніх особливу увагу потрібно приділяти стосункам між злочинцем та жертвою.

Конкретна життєва ситуація – одна з ланок причинно-наслідкового ланцюжка механізму злочинної поведінки, яка передує злочину. Слід погодитися з тими, хто вважає, що вона має як об'єктивну фор-

му та зміст, так і суб'єктивне значення, яке надає їй людина в залежності від своїх поглядів, досвіду, нахилів, характеру [4, с. 87–88]. Важливою є не стільки сама ситуація, скільки уявлення про неї діючого суб'єкта. Це означає, що зовнішні чинники конкретної життєвої ситуації можуть впливати на той чи інший вчинок особи тільки після того, як пройдуть крізь призму її свідомості, психіки, волі, почуттів, принципів та поглядів, які склалися протягом життя, і викличуть прагнення до вчинення протиправних дій. Відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини призводить до появи цілепокладання, яке притаманне лише розумній істоті. Найважливіша властивість людської свідомості, – зазначав В.Н. Кудрявцев, – є можливість відриву від безпосередньої ситуації, в прогнозуванні та плануванні більш або менш віддалених подій та власних вчинків [2, с. 61]. За влучним висловом Б.М. Головкина «злочинець приймає попереднє рішення в умовах остаточної невизначеності та ризику» [9, с. 287], тобто наперед нікому не відомо, як складуться зовнішні обставини в момент посягання, як відреагує жертва, чи будуть присутні треті особи та інше. Тому зазвичай злочинець орієнтується на власний прогноз розвитку подій та суб'єктивну оцінку власних можливостей впливати на них.

План дій суб'єкта щодо задоволення актуальної для нього потреби чи бажання (законним чи протиправним способом) може вступити у протиріччя з об'єктивною дійсністю. У цьому випадку виникає, так звана проблемна ситуація, тобто сукупність обставин, які потребують розв'язання, миттєвого прийняття рішення. Подібна ситуація сама стає фактором, яка актуалізує потребу та мотивує правомірну чи протиправну поведінку. Виділяють низку причин виникнення проблемних ситуацій: 1) перед суб'єктом виникають такі життєві задачі, які йому з огляду на ті чи інші обставини важко вирішити звичайним способом; 2) можливості вирішення проблеми, які існували раніше, обмежені одним способом; 3) з'являються нові можливості вирішення, в тому числі поза соціальними нормами або наперекір їм [2, с. 64–65].

Дуже часто проблемна ситуація переходить у конфлікт або у конфліктну ситуацію, під якою розуміють реально сформовану сукупність обставин, у якій відбувається гостре зіткнення інтересів, поглядів, прагнень, цілей, бажань взаємодіючих суб'єктів суспільних відносин, внаслідок чого виникають серйозні розбіжності сторін, що тягнуть складні форми боротьби, зокрема, злочинні [10, с. 83].

У цілому, аналізуючи місце КЖС у механізмі вчинення злочину, можна виділити наступні позиції: а) КЖС являє собою сукупність об'єктивних обставин, які сприяють виникненню в особи рішучості вчинити злочин (провідна роль надається особистості злочинця); б) криміногенна ситуація розглядається як динамічна система, де визнаються значущими як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники; в) значну роль у КЖС відіграє віктимність жертви злочину; г) КЖС утворюють події та обставини, що зачіпають інтер-

еси людини, впливають на вибір варіанта поведінки, та залежить від суб'єктивного сприйняття людиною об'єктивних чинників.

Наші дослідження свідчать, що стосовно розбещення неповнолітніх незадовго або безпосередньо перед вчиненням злочину можуть існувати різні обставини та події, які злочинець залежно від свого суб'єктивного сприйняття та злочинного умислу, може розцінити як сприятливі для вчинення злочину (погане освітлення, відсутність свідків тощо), так і несприятливі (наявність свідків, поліції тощо). При розбещенні неповнолітніх виникає конфлікт між злочинцем та суспільством, а саме неприйняття та застудження останнім злочинного посягання на статеву недоторканість осіб молодше шістнадцяти років, що виражається у закріпленні караності зазначених дій у Кримінальному кодексі України.

Серед характерних рис КЖС вчинення розбещення неповнолітніх вважаємо за необхідне виділити такі:

- на рішення про вчинення злочину суттєво впливають психологічні, фізіологічні, соціальні та інші особливості особистості злочинця, а фізіологічна потреба у статевому акті може контролюватися тільки сильними емоційно-вольовими зусиллями, які формуються під впливом соціуму, але залежать і від біологічних властивостей особи;

- розбещення неповнолітніх зазвичай вчиняється без провокуючої поведінки потерпілих, а іноді і за їх сприянням;

- розбещення неповнолітніх може бути вчинено і кількома особами.

- за результатами проведеного нами кримінологічного дослідження, у 50,8% випадків злочинець і жертва були попередньо знайомі, 31,7% – знайомими не були, малознайомими з жертвою були – 17,5% розбещувачів;

- часові межі конкретної життєвої ситуації вчинення розбещення неповнолітніх часто важко визначити, бо їх початок, скоріше за все, є моментом виникнення злочинного умислу, який зазвичай аж ніяк ззовні не виражається (може продовжуватися місяцями або бути надзвичайно швидкоплинним);

- щодо обстановки – це переважно проведення злочинцем дозвілля у компаніях знайомих, родичів та сусідів, іноді і з малознайомими людьми, малолюдні місця, де можуть перебувати особи, які не досягли шістнадцятирічного віку, спільне місце проживання та сімейні відносини тощо.

Узагальнивши наведене, пропонуємо *авторське бачення КЖС вчинення розбещення неповнолітніх*: це обставини життя або події, ступінь віктимності жертви, що впливають на особу при формуванні у неї злочинної мотивації безпосередньо перед вчиненням розпусних дій щодо осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, та/або під час реалізації нею заздалегідь сформованого умислу на вчинення зазначених дій.

Оскільки КЖС розбещення неповнолітніх становить собою сукупність взаємодіючих та взаємопов'язаних відносин між її учасниками та

оточуючим середовищем, то вона містить такі основні елементи: 1) розбещувач з його суб'єктивним сприйняттям КЖС; 2) жертва, її віктимологічні характеристики та поведінка; 3) обстановка вчинення злочину. Групування основних кримінологічно значущих рис елементів КЖС дає можливість визначити безпосередні причини вчинення зазначеного злочину та умови їх виникнення.

Якщо розглядати змістовний вимір, то можна виділити наступні види КЖС розбещення неповнолітніх.

Сімейно-побутова КЖС. Виникає на підставі сімейних, родинних, сусідських, побутових та дозвільних зв'язків. Серед проаналізованих нами кримінальних справ 22,5% випадків розбещення неповнолітніх були вчинені батьками, вітчимами, співмешканцями матерів жертв, дідусями. Означена категорія КЖС характеризується тривалістю та множинністю злочинних діянь, тобто злочинець протягом тривалого часу вчиняє розпусні дії щодо малолітніх або неповнолітніх членів сім'ї. При цьому він не хвилюється за викриття чи притягнення до кримінальної відповідальності, оскільки користується довірою, авторитетом та владою в родині. Залякування потерпілих фізичною розправою чи представлення злочинних дій у формі гри надійно і глибоко укорінюється у свідомості дітей, тому вони і не розповідають про це нікому. Подібні ситуації підтверджуються кримінальними справами, в яких злочинець вчиняв розпусні дії місяцями, і навіть роками, а розкриття стало можливим у зв'язку з усвідомленням жертвами злочинних дій щодо них. 14,2% потерпілих були сусідами чи друзями батьків потерпілих. Постійне або періодичне спілкування розбещувача з жертвою, а також дружні стосунки батьків, породжують атмосферу безпеки, дружби та довіри. Зазвичай подібні злочинні діяння вчиняються за місцем проживання потерпілих: у квартирах, приватних будинках та на прибудинковій території. Можливість вільного доступу до жертв, глибокі антисуспільні та аморальні погляди злочинця призводять до вчинення розпусних дій щодо малолітніх та неповнолітніх дітей. Небезпечність такого виду КЖС полягає у тому, що має місце використання злочинцем сліпої довіри з боку жертви та/або її безпорадності через малолітство. Такі злочинці вирізняються глибокими та стійкими антисуспільними настановами, патологічними схильностями та девіантною поведінкою.

Штучно створена КЖС. Це один із найнебезпечніших типів ситуації вчинення розбещення неповнолітніх. Злочинець цілеспрямовано планує вчинення розпусних дій щодо малолітніх чи неповнолітніх осіб, свідомо бажає здійснення саме таких дій задля досягнення статевого задоволення. Злочин вчиняється за попереднім ретельним готуванням до нього, яке полягає у вистежуванні жертви, підбиранні влучного моменту та, головне, умисному створенні КЖС навіть у випадках, коли необхідне подолання несприятливих ситуацій для вчинення задуманого. При цьому злочинцю подобається як сам процес підготовки до злочину, так і його реалізація. Такі особистості рідко зупиняються чи відмовляються від вчинення дано-

го злочину через зовнішні несприятливі фактори, а всі перепони розглядають як цікаву пригоду, «біг з перешкодами». Відповідно до даних нашого кримінологічного дослідження, таким чином діяли 43,5% злочинців, які вчинили розбещення неповнолітніх.

Пролонгована КЖС. Множинність та пролонгованість вчинення розбещення неповнолітніх характерно для сімейно-побутових конкретних життєвих ситуацій. Але ці ситуації також можуть мати місце і поза родиною та друзями. Вони існують не тільки перед і під час вчинення цього злочину, а мають аналогічне продовження при вчиненні наступного тотожного злочину. Перші злочинні дії відбуваються щодо малознайомої чи незнайомої дитини. Після вчинення розпусних дій злочинець або погрожує потерпілому, або надає матеріальну винагороду. В цьому випадку дитина нікому не розповідає про вчинені щодо неї дії, а при появі злочинця знову надає згоду на розпусні дії з нею, зазвичай не усвідомлюючи їх сексуальний характер. Подібна ситуація частіше за все має місце у випадках матеріальної скрути сім'ї потерпілого або занадто суворого виховання у родині, коли кишенькові гроші дитині не надаються взагалі або надаються у невеликих розмірах. За даними нашого кримінологічного дослідження множинністю злочинних дій характеризувалися 44,7% випадків розбещення неповнолітніх.

Ситуативно зумовлена КЖС. Виникає безпосередньо перед учиненням зґвалтування, а поєднання її елементів у злочинну мотивуючу комбінацію відбувається ситуативно. Злочинець заздалегідь не бажає та не планує вчинити розпусні дії щодо осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку. Але під впливом сприятливої КЖС та появи легкої жертви антисуспільне налаштування злочинця проявляється у його зневажливому ставленні до статевої свободи та недоторканості малолітньої (неповнолітньої особи), виникає умисел на вчинення злочинних дій, який одразу ж і реалізується. Особливістю даного типу розбещувача є те, що КЖС у даному випадку має форму приводу, тобто зовнішнього спонукання до дії. Рішучість вчинити цей злочин виникає раптово, зазвичай у стані алкогольного сп'яніння, під впливом візуального сприйняття потенційної жертви. Жертва ж частіше за все опинилася в даний час і в даному місці випадково і, як правило, раніше не була знайома з розбещувачем. Вона не вчиняє ніяких провокуючих дій, оскільки через малолітство не обізнана щодо сексуального аспекту життя. Тобто дитина не відступає від загальноприйнятих норм моралі, правил поведінки і безпеки, не мотивує розбещувача на неправомірні дії – це так звана квазівіктимна поведінка [5, с. 129]. За результатами вивчених нами кримінальних справ, умисел на вчинення злочину, передбаченого ст. 156 Кримінального кодексу України виник раптово та ситуативно у 36,8% засуджених.

Провокуюча КЖС. Головну роль у виникненні умислу на вчинення розпусних дій відіграють жертви: їх поведінка, легковажність, провокуючий одяг, порушення правил культурної поведінки у соціумі. Така КЖС спровокована особою, яка не дося-

гла шістнадцяти років. Це можливо за умови, якщо малолітня/неповнолітня особа внаслідок ранньої сексуалізації свідомо, достеменно розуміє провокуючий характер вчинюваних нею дій, їх сексуальне забарвлення, можливі наслідки вчинення таких дій. Потенційний злочинець через особливості своїх внутрішніх інтелектуально-вольових якостей не бажає контролювати свій фізіологічний статевий потяг до спокусника. Таким чином, жертва, якій і так притаманна природна віктимність через неповноліття, свідомо збільшує її власною поведінкою. Цим вона формує відповідну конкретну життєву ситуацію, викликає у злочинця рішучість на вчинення розпусних дій, а, можливо, і впевненість у згоді жертви на добровільні сексуальні контакти. Наше кримінологічне дослідження виявило, що провокуюча поведінка жертви була присутня у 12,5% кримінальних справ.

Висновки. Розглянуто існуючі у кримінологічній науці основні підходи щодо визначення та розуміння ролі конкретної життєвої ситуації у механізмі вчинен-

ня злочину. Базуючись на матеріалах самостійно проведеного кримінологічного дослідження, ми визначили специфічні риси конкретної життєвої ситуації при вчиненні розбещення неповнолітніх. Сформульовано авторське бачення КЖС вчинення розбещення неповнолітніх, під яким розуміємо обставини життя або події, ступінь активності жертви, що впливають на особу при формуванні у неї злочинної мотивації безпосередньо перед вчиненням розпусних дій щодо осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, та/або під час реалізації нею заздалегідь сформованого умислу на вчинення зазначених дій. Запропоновано п'ять основних видів КЖС вчинення розбещення неповнолітніх, а саме сімейно-побутова, штучно створена, пролонгована, ситуативно зумовлена та провокуюча ситуації. Урахування особливостей кожної типової КЖС розбещення неповнолітніх сприятиме не тільки поглибленому вивченню механізму вчинення зазначеного злочину, а й розробці практичних заходів щодо запобігання розбещенню осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лукаш А.С. Щодо поняття конкретної життєвої ситуації вчинення злочину як об'єкту кримінологічного вивчення / А.С. Лукаш // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XI регіон. наук.-практ. конф. (3–4 лют. 2005 р.). – Львів, 2005. – С. 357.
2. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления: опыт криминологического моделирования : [учеб. пособие] / В. Н. Кудрявцев. – М. : Форум-Инфра-М, 1998. – 216 с.
3. Игошев К.Е. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения : [учеб. пособие] / К.Е. Игошев. – Горький : Горьк. высш. шк. МВД СССР, 1974. – 168 с.
4. Механизм преступного поведения / отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М. : Наука, 1981. – 247 с.
5. Криминологія : [підручник] / за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головіна. – Х. : Право, 2014. – 440 с.
6. Зелинский А.Ф. Криминология : курс лекций / А.Ф. Зелинский. – Х. : Прапор, 1996. – 260 с.
7. Антонян Ю.М. Роль конкретной жизненной ситуации в совершении преступления / Ю.М. Антонян // Криминология. Избранные лекции. – 2004. – С. 115–120.
8. Игнатов А.Н. Классификация насильственных преступников и ее критерии / А.Н. Игнатов, Г.М. Резник, С. Б.Соболева // Типология личности преступника и индивидуальное предупреждение. – М., 1979.
9. Головін Б.М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : [монографія] / Б. М. Головін. – Х. : Право, 2011. – 432 с.
10. Кальман А.Г. Понятийный аппарат современной криминологии. Терминологический словарь / А.Г. Кальман, И.А. Христинич ; под общ. ред. В. В. Голины. – Х. : Гимназия, 2005. – 272 с.